

HS 9.9.2006

Taanila vie auringonpimennyksen Torontoon

LIISA TAKALA

► Ohjaaja luo arvoituksellisia elokuvia löydetystä materiaalista

► ”Olen nykyhetkeä kiinnostuneempi menneisyyden tulevaisuuksista”

Harri Uusitorppa

► Elokuvaohjaaja **Mika Taanila** tunnetaan teknologiaa sivuavista dokumenteistaan, joita hän tehnyt muun muassa arkitekhti **Matti Suurosen** suunnittelema uformaisesta Futuro-talosta sekä keksijä ja filosofi **Erkki Kurenniemen** eriskummallisista sähkösoittimista. Mutta omassa arkielämässään hän suhtautuu kaikkiin uusiin ”vempaimiin ja härveleihin” vähintäänkin varauksellisesti.

”Tulen mieluummin jälkijoukossa: minulla ei ole edes kommunikaattoria tai mp3-soitinta”, sanoo Mika Taanila, 41. Nykyhetken sijasta hän onkin kiinnostunut ”menneisyyden tulevaisuuksista” eli historiallista pisteistä, joissa tiede, taide ja utopia leikkaavat toisiaan.

Myös Taanilan uusi lyhytelokuva, Toronton elokuvajuhlilla maanantaina ensi-iltansa saava *Täydellisen pimennyksen vyöhyke* (The Zone of Total Eclipse) kuuluu tähän samaan sarjaan, sillä sekin kertoo erikoisesta ja ennakkoluulottomasta kokeilusta.

Kuusiminuuttinen mustavalkoinen *Täydellisen pimennyksen vyöhyke* pohjautuu suomalaiseen auringonpimennysmateriaaliin, jota Geodeettisena laitoksena tunnettu karttoitusalan tutkimuskeskus kuvaasi **Risto Orkon** ja SF-Filmin tukemana Kokkolassa kesällä 1945.

”Tämä oli tietäkseni ensimmäinen kerta historiassa, kun täydellinen auringonpimennys sekä kuvattiin että äänitettiin. Koko operaatio oli sen aikaisella kalustolla hyvin monimutkainen, eikä koe onnistunut täydellisesti. Mutta siitä jäi jäljelle kaunista ja kiehtovaa filmimateriaalia.”

Materiaalin löysi elokuva-arkiston tutkija **Ilkka Kippola**. Matka valmiiksi elokuvaksi oli

kuitenkin pitkä, sillä Taanilan piti keksiä teokselle muoto.

”Päädyn lopulta kahteen kuviltaan ja ääniltään samantyyppiseen filmirullaan, joista toinen on positiivi ja toinen negatiivi.”

Sen esittäminen vaatii kuitenkin erityisjärjestelyjä – kahden filmiprojektorin.

”Näytöksessä positiivi ja negatiivi ovat aluksi vierekkäin, mutta projektoreita siirretään hitaasti niin, että ne peittävät vähitellen toisensa – aivan kuten aurinko jää täydellisessä auringonpimennyksessä kuun taakse”, Taanila selvittää. ”Teoksen värisevä ja hehkuva vaikutelma syntyy tietysti siitä, että filmit eivät ole koskaan täydellisessä synkronissa.”

Taanila käyttää Geodeettisen laitoksen kuvaamaa filmimateriaalia sellaisenaan mitenkään sitä muuntelematta, eikä hän ole lisännyt teokseensa edes tunnelmaan luovaa musiikkia. Kuvaustilanteessa tallentuneet tutkijoiden äänet lyövätkin siihen aavistuksen aavemaisen leiman.

Taanila on hyödyntänyt löydettyä filmimateriaalia aiemminkin. Neliminuuttinen *Fysikaalinen rengas* (2002) perustui myös Kippolan kaivamaan ja 1940-luvulla Suomessa kuvattuun arkistofilmiin, mutta teos on vielä auringonpimennystäkin arvoituksellisempi. Kukaan ei tunnu tietävän, mikä tuntemattoman tutkijan kuvaama pyörivä vanne oikein on.

”Siitä on olemassa hyviä teorioita, mutta jokainen on niistä erilainen.”

Sekä *Fysikaalinen rengas* että *Täydellisen pimennyksen vyöhyke* ovat niin sanottuja *found footage* -elokuvia, joihin Taanila tuntee erityistä vetoa.

”Arkistoissa on niin paljon kiinnostavaa käyttämätöntä aineistoa, ettei oman materiaalin kuvaaminen ole aina laisinkaan perustelua. Tai ehkä kiinnostukseni löydettyyn filmimateri-

Dokumenttiohjaaja Mika Taanila virittää vanhaa 16 millimetrin luoppauslaitetta.

riaaliin liittyy vain siihen, että olen kovin huono keksimään itse yhtään mitään”, Taanila vähättelee.

”Todellisuus on kuitenkin aina askeleen edellä. Aiheet pitää vaan löytää.”

Taanila kuvitteli, että kahta projektorin vaativa *Täydellisen pimennyksen vyöhyke* on teos, jota ei voi esittää televisiossa, jota ei voi esittää televisiossa, jota ei voi esittää televisiossa. Sen teemasta Taanila vaikenee työrauhaansa vedoten vielä viisusti, mutta suostuu sentään paljastamaan, että sekin sivuaa teknologiaa. ”Laitteita enemmän olen kiinnostunut kuitenkin teknologisista visioista ja elämänfilosofioista, mutta niiden dokumentaarinen käsitteleminen vaatii ajallista etäisyyttä – mikäli haluaa tehdä tiheitä ja pitkään kestäviä elokuvia.”

sanoo Taanila.

TAUSTA Dokumentit koottiin samalle levyille

► **Mika Taanila** on tehnyt viidentoista vuoden aika kahdeksan lyhyttä ja pitkää dokumenttia, joista suurin osa on koottu nyt dvd-levylle *Aika & Aine*. Se sisältää hänen elokuvansa *Futuro – tulevaisuuden olotila* (1998), *Robocup99* (2000), *Fysikaalinen rengas* (2002), *Tulevaisuus ei ole entisensä* (2002) sekä *Optinen ääni* (2005).

”Minun kaltaiselleni tekijälle tällainen kokoelma on oikea onnenpotku, sillä muutaman minuutin lyhytelokuvia ei voisi julkaista sellaisenaan.”

Komeasta valikoimasta puuttuu vain Taanilan ensimmäinen varsinainen dokumentti *Thank You For The Music – elokuva muzakista* (1997), sillä sitä levyn julkaisija, hollantilainen **Kamiel van der Ster** ei halunnut mukaan.

”**Kamiel sanoi** että se on oppilastyö, vaikka minusta se olisikin sopinut tähän kokonaisuuteen. Valinta oli kuitenkin hänen, ja olen otettu, että olen päässyt mukaan tähän uuteen julkaisusarjaan”, sanoo Taanila.

Syytä onkin, sillä sarjassa on julkaistu kolme muuta kokoelmaa, muun muassa amerikkalaisen **David Cronenbergin** varhaiset elokuvat *Stereo* ja *Crimes of the Future*.

Aika & Aine sisältää kaikki elokuvat sellaisenaan yhtä lukuun ottamatta: *Tulevaisuus ei ole entisensä* on saanut täydennykseksi myös Taanilan ja Kurenniemen englanninkielisen kommenttiraidan.

► **Mika Taanila: Aika & Aine / Time & Matter. Reel23. 25 e (Pan Vision).**